

Још једном о *Тиранији тренутка* – Сећање на професора Мирослава Јовановића

Професора Јовановића сам упознала 2000. године на семинару за историју у Петници, када је он још увек био магистар историјских наука који је своју докторску дисертацију убрзано приводио крају. Од тада је прошло петнаест година, а спорадични сусрети на семинарима и током студија развили су се у однос студента и ментора током дипломског, мастер рада и на докторским студијама. Упркос осећају да сам професора Јовановића боље упознала радећи као сарадник у настави на његовом предмету, сваки покушај да саберем мисли и представе о њему сада ми се чини компликованим.

Неки су утисци, ипак, упечатљиви: професор Јовановић је говорио тихо шалећи се често како „у нашем друштву побеђује онај који говори гласно и лупа руком о сто“. Био је емпатичан, осетљив на приватне проблеме својих сарадника, стрпљив и толерантан. Поседовао је изузетну радну енергију и ведрину са којом је у послове улазио и са којом је из њих излазио. И поред своје изражене индивидуалности, волео је тимски рад. У његовом кабинету се понедељком окупљало много студената, пријатеља, странаца. То је катедру чинило динамичним местом којем су људи желели да припадају.

Одабир професора Јовановића за ментора био је готово случајан, па ипак мислим да је, поред ведрине и воље за тимским радом, једно од његових интересовања додатно утицало да последипломске студије наставим код њега, а то је била његова склоност ка теоретском уобличавању „прошле стварности“ (израз који је волео да користи уместо речи *историја*), као и његово интересовање за постмодернистичке трендове у савременој историографији. Та интересовања најочљивија су у његовим истраживањима језика и историографије. О теорији и методологији истраживања је често разговарао са студентима, опомињући их како теоријска сазнања до којих су дошли и која би желели да примене на своја истраживања не треба да представљају украс на почетку текста који потом више не би имао никакве везе са остатком текста. Ако би требало у неколико речи описати на чему је инсистирао у раду са својим студентима, онда би се то могло сажети у четири речи – компарација, контекстуализација, проблематизација, концептуализација.

Као ментор, професор Јовановић је био стрпљив и посвећен. Трудио се да осети сензибилет студентских интересовања, да им помогне да из, понекад нејасних представа о будућим истраживањима, дођу до прецизних теза. Тај пут је често био дуг и мукотрпан, јер је професор Јовановић, примењујући оно што је наследио од свог ментора – професора Митровића, сматрао да сваки студент до своје теме треба да дође сам. На том дугом и мукотрпном путу до теме, сваком студенту су посебан проблем представљале финансије. И на том пољу је професор Јовановић помагао својим студентима ангажујући их на пројектима, додатним пословима, трудећи се истовремено да се, онима који су радили као сарадници у настави, умањи школарина.

Мирослав Јовановић са Предрагом Шарчевићем
и Карлом Казером у Петници, 2000.

На компаративно истраживање историје балканских земаља, професор ме је усмеравао говорећи о Балкану са себи својственим заносом. Ентузијазам не би посустајао ни онда када је учење балканских језика у Београду представљало озбиљан проблем, чије је превазилажење подразумевало успостављање и одржавање научних веза са бугарским универзитетима у Софији и у Благоевграду, где је немали број професорових студената учио бугарски језик и где је део њих обавио своја истраживања. Успостављање научне сарадње са румунским универзитетима је било нешто теже, али су и из тих тешкоћа проистекли плодотворни модели сарадње. Ако бих са ове дистанце уопште могла да проценим шта је оно највредније што ми је остало од професора Јовановића као ментора, онда би то били људи које сам у Бугарској и у Румунији упознала учећи њихове језике.

На крају, од онога што се од теоријске литературе на српском тржишту могло пронаћи, професор је волео да чита издања *Библиотеке 20. век*, на која је упућивао и студенте. Последња књига о којој смо са ентузијазмом разговарали је била књига Марка Абелеса, *Антропологија државе*. Међутим, једна друга књига, лаганијег садржаја, на њега је оставила снажнији утисак и данас ми се професорова заокупљеност њеним садржајем чини логичнијом – реч је о књизи Томаса Хилана Ериксена *Тиранија тренутка*. Књига је, поред осталог, критика положаја у којем се, услед протока информација, односно убрзања времена, нашао савремени човек, посебно научник у друштвеним и хуманистичким наукама. Такав човек нема времена за породицу, нема слободног времена за контемплацију потребну стваралачким духовима, у борби са администрацијом губи трку са здрављем. Машинерија савременог живота, у којој административни послови удаљују научника од својих основних обавеза, у којој идеје и институције нису подржане материјално на адекватан начин, у којој је средина све мање заинтересована за научну полемику и расправу, сломила је и дух и тело човека који је био у пуном напону своје стваралачке снаге. Уморан од свега што га удаљује од науке, жељан писања, професор је са овог света отишао остављајући иза себе прве реченице своје будуће књиге.